

CABINET CYNGOR GWYNEDD

Adroddiad i gyfarfod y Cabinet

Dyddiad y cyfarfod:	18 Rhagfyr 2018
Aelod Cabinet	Cynghorydd Peredur Jenkins, Aelod Cabinet Cyllid
Swyddog Cyswllt:	Dilwyn Williams, Prif Weithredwr
Teitl yr Eitem:	Cyfarch y bwlch ariannol

Y penderfyniad a geisir

Bod y Cabinet yn mabwysiadu'r cynlluniau sydd yn atodiadau 1 i 6, yn amodol ar ganlyniadau'r ymgynghori, fel rhai y bydd yn rhaid i ni eu cyflawni os am geisio sicrhau cyllideb gytbwys yn 2019/20, gan ymgynghori ar y cynlluniau sydd yn atodiadau 3 i 6 yn ystod mis Ionawr (gan mai rhain sydd yn debygol o gael effaith ar drigolion).

Cefndir

1. Ers dechrau'r haf mae'r Aelodau Cabinet, y Cyfarwyddwyr a'r Penaethiaid Gwasanaeth wedi bod yn ystyried beth y byddem yn ei wneud pe byddai angen i ni gyfarch bwlch ariannol yn 2019/20.
2. Fel y bydd aelodau'r cabinet yn gwybod, fe ddechreuwyd drwy ofyn i bob adran nodi sut y byddent yn darganfod 20% o'u cyllideb pe byddai angen gwneud hynny.
3. Roedd hyn yn amlwg yn gwneud i bob Adran edrych ym mhob twll a chornel am arbedion posibl.
4. Fodd bynnag, bydd aelodau hefyd yn ymwybodol fod rhai o'r dewisiadau a ddaeth ymlaen mor annerbyniol fel y bu'n rhaid tynnu llinell ymhell o'r 20% ym mhob achos. Wedi dweud hynny, llwyddwyd i greu amrediad o bosibiliadau, gyda rhai cynigion yn cael mwy o ardrawiad ar bobl Gwynedd na'i gilydd.
5. Yn y cyfamser, 'rydym hefyd wedi ymgynghori a thrigolion Gwynedd i ofyn iddynt o ran y pethau y mae Cyngor Gwynedd yn ei wneud, beth sydd fwyaf pwysig iddynt hwy.

6. Cynhaliwyd yr ymgynghoriad cyhoeddus dros gyfnod o 8 wythnos rhwng 10 Medi a 4 Tachwedd 2018.
7. Roedd cyfle i drigolion a sefydliadau gymryd rhan drwy gwblhau holiadur arlein neu ar bapur, drwy fynychu un o 10 cyfarfod cyhoeddus a gynhaliwyd ar draws y sir neu drwy gyflwyno unrhyw adborth neu sylwadau yn ysgrifenedig.
8. Yn ogystal, cynhaliwyd cyfres o grwpiau ffocws a sesiynau galw heibio i ganfod barn sawl carfan neu grŵp allweddol gan gynnwys pobl ifanc, pobl hyn, pobl anabl a'r sector busnes.
9. Dros gyfnod yr ymarferiad fe wnaeth 2,478 o bobl Gwynedd a 38 o sefydliadau a busnesau lleol lenwi'r holiadur ac fe wnaeth 213 o unigolion fynychu un o'r cyfarfodydd cyhoeddus, grwpiau ffocws neu sesiwn galw heibio.
10. Mae'r adroddiad sy'n crynhoi canlyniad y dasg honno i'w weld yn yr adroddiad "Pa wasanaethau sy'n bwysig i chi?" sydd ynghlwm i'r adroddiad yma.
11. Mae'r adroddiad o'r canlyniadau yn cynnwys:
 - Trosolwg o ymatebwyr yr arolwg fesul rhyw, oedran, iaith ac anabledd (tud.11)
 - Canlyniadau'r Arolwg yn ei gyfanrwydd (tud. 15-18)
 - Canlyniadau'r Arolwg fesul y 10 Ardal Llesiant (tud. 19)
 - Cymhariaeth o ganlyniadau'r Ardaloedd Llesiant a'r grwpiau rhyw, oedran, : ac anabledd (tud. 20)
 - Prif negeseuon o'r cyfarfodydd cyhoeddus (tud. 26)
 - Prif negeseuon o'r cyfarfodydd gyda'r grwpiau nodwedd cydraddoldeb (tud 31)
 - Prif negeseuon a dderbyniwyd gan sefydliadau a busnesau (tud. 32).

Cyd-destun ariannol

12. Mae'r Pennaeth Cyllid yn parhau i geisio sefydlu cyllideb gytbwys ar gyfer 2019/20 ac fe roddwyd cyfle i aelodau etholedig fynychu un o bedwar gweithdy a gynhaliwyd yn yr wythnos yn cychwyn 3 Rhagfyr i gael dealltwriaeth o ble 'rydym arni erbyn hyn.
13. Yn y gweithdai yma fe eglurwyd ein bod wedi derbyn setliad arall siomedig gan Lywodraeth Cymru lle gwelwyd y grant a roddir i Lywodraeth Leol yn aros yn ei unfan; a hynny ar adeg pan rydym yn gweld cynnydd sylweddol yn chwyddiant cyflogau a chwyddiant ar faterion fel ynni; a phwysau aruthrol yn ein hwynebu ym meysydd Addysg a Gofal.

14. Mae hyn yn golygu ein bod yn wynebu bwlch ariannol sydd yn debygol o fod o gwmpas £12.9m.
15. Fel yr eglurwyd yn y gweithdai, bu'r Pennaeth Cyllid yn edrych ar gamau y gellir eu cymryd i leihau'r bwlch yma a chan wneud hynny ei amcangyfrif diweddaraf yw y gellir dod a'r bwlch hwnnw i lawr i tua £6.8m.
16. Bydd manylion hyn oll a'r sefyllfa derfynol yn cael ei adrodd i'r Pwyllgor Archwilio a'r Cabinet yn Chwefror er mwyn sefydlu'r gyllideb a'r Dreth Gyngor i'w argymhell i'r Cyngor ar gyfer 2019/20.
17. Yn y cyfamser mae angen ystyried sut y byddem yn cyfarch bwlch o £6.8m.
18. Dim ond drwy gynyddu'r Dreth Gyngor neu ddarganfod arbedion y gellir gwneud hynny.

Arbedion

19. Nawr ein bod yn gwybod beth yw maint y bwlch, mae'r Aelodau Cabinet a'r Prif Weithredwr a'r Cyfarwyddwyr wedi ystyried yr amrediad o gynigion arbedion a luniwyd gan eu rhannu i ddwy pair - y naill lle mae modd eu cyflawni gan gadw'r ardrawiad i'r lleiafswm posibl a'r pair arall lle byddai'r effaith ar drigolion Gwynedd mor sylweddol fel y byddai'n well gennym beidio â mynd i'r fan honno os yw hynny'n ymarferol bosibl.
20. Yr arbedion sydd yn cael yr ardrawiad lleiaf ar bobl Gwynedd yw arbedion effeithlonrwydd ac yn arbennig felly unrhyw arbediad effeithlonrwydd y gellir ei wneud yn y swyddfa gefn. Fodd bynnag mae'r cyfleoedd ar gyfer darganfod y fath arbedion wedi lleihau'n sylweddol dros y 10 mlynedd diwethaf wrth i ni eu gwireddu er mwyn darganfod yr arbedion sylweddol y bu'n rhaid i ni eu darganfod dros y cyfnod.
21. Serch hynny, mae'r amrywiol adrannau wedi canfod cyfleoedd i gyflawni mwy o arbedion drwy edrych ar drefniadau neu leihau cyllidebau swyddfa gefn ac fe nodir y cynlluniau yma yn Atodiad 1.
22. Mae yna arbedion effeithlonrwydd pellach i'w gwneud drwy ddarganfod ffyrdd gwahanol o gyflawni gwasanaethau ac fe nodir y rhain yn Atodiad 2.
23. Mae yna gyfleoedd hefyd wedi cael eu hadnabod i greu arbedion drwy fuddsoddi ac mae rhain yn cael eu hadnabod yn Atodiad 3.

24. Wedi hynny, mae yna wasanaethau eraill lle mae angen i ni ystyried y cyfleoedd codi incwm er mwyn gwarchod gwasanaethau hanfodol y Cyngor ac mae rhain i'w gweld yn Atodiad 4.
25. Yn y diwedd fodd bynnag, mae'n rhaid i ni ddarganfod arbedion mewn mannau sy'n mynd i gael effaith ar bobl Gwynedd ac fe fydd yr effaith hwnnw yn amrywio o gynllun i gynllun.
26. Y ffordd orau o sicrhau fod yr effaith mor fychan ag sy'n bosibl yw ceisio cael eraill i gymryd y swyddogaeth drosodd, ac mae yna ddau gynllun o'r fath sy'n ymddangos yn Atodiad 5.
27. Mae Atodiad 6 yn nodi'r cynlluniau eraill hynny y gallwn eu gwireddu gan dderbyn fod yna effaith am fod ar ein trigolion ond gan dderbyn mai rhain yw'r rhai lle bydd yr effaith leiaf yn cael ei weld.
28. Mae'n bwysig nodi fod y rhestri yma hefyd wedi cael eu llunio gan ddwyn i gof yr hyn sy'n ymddangos yn yr ymgynghoriad cyhoeddus.
29. Yn amlwg, mae Addysg o ansawdd; agweddau sylweddol o'r maes gofal a dwy agwedd o faes Bwrdeistrefol (sef y meysydd gofal a'r meysydd casglu gwastraff ac ail gylchu a chanolfannau ail-gychu) yn ymddangos yn y 10 maes mwyaf pwysig i bobl Gwynedd.
30. Wedi dweud hynny fe welir fod popeth yr ydym yn ei wneud yn bwysig i rywun. Hyd yn oed gyda'r gweithgaredd ddaeth allan fel yr un lleiaf pwysig ar gyfartaledd o'r holl wasanaethau yr ydym yn eu cyflawni, fe welir o dudalen 17 yr adroddiad fod tua 100 o ymatebwyr wedi dweud ei fod o'n un o'r pethau mwyaf pwysig iddynt hwy.
31. Gan fod y meysydd Gofal ac Addysg yn gyfrifol am 62% o wariant y Cyngor mae'n amhosibl eu hepgor o unrhyw gyfraniad at yr arbedion ond fe welir o'r atodiadau nad oes bwriad gofyn i ysgolion gyfrannu at yr arbedion yn 2019/20 ac mae'r elfennau y mae gofyn i'r meysydd yma gyfrannu yn cael eu cyfyngu i arbedion effeithlonrwydd neu arbedion sydd yn cael effaith ar yr mylon.
32. O ran y grwpiau a nodweddion gwarchodedig fe welwyd fod trafndiaeth gyhoeddus yn cael lle amlwg yn eu blaenoriaethau hwy ac mae'r rhestr a welir yn yr atodiadau yn fwriadol yn ceisio gwarchod y maes hwnnw rhag unrhyw ostyngiadau cyllidol er ein bod yn ymwybodol fod costau yn cynyddu'n sylweddol a bydd yn sialens cadw pob gwasanaeth cyfredol i fynd yng nghydestun y gyllideb sydd ganddynt.

33. Fe welir hefyd yn y ddogfen fod y sector fusnes yn naturiol yn cymryd agwedd dra gwahanol i drigolion Gwynedd ac yn nodi fod nifer o'r meysydd sydd yn ymwneud a'r sector fusnes yn naturiol yn fwy pwysig iddynt. Wrth lunio'r cynigion, rydym wedi ceisio osgoi effeithiau mwyaf andwyol unrhyw ostyngiadau yn y maes gan geisio cyfyngu hynny i'r lleiafswm posibl ond nid oes modd osgoi elfen o leihad yn ein gweithgareddau. Mae'r warchodaeth y byddem yn ei roddi yn debygol o olygu Treth Gyngor uwch na fyddem yn reddfodol yn dymuno ei weld, ond mae'n bwysig ein bod yn parhau i fuddsoddi elfen o'n cyllideb yn y meysydd yma .

Casgliadau ac argymhellion

34. Mae'r cynigion a nodir yn yr atodiadau yn cynhyrchu'r arbedion canlynol yn 2019/20. Mae yna nifer o'r cynlluniau yn gwireddu arbedion mewn blynyddoedd dilynol hefyd sy'n ein helpu i gynllunio ymlaen -

		£
Atodiad 1	Effeithlonrwydd Swyddfa gefn	1,278,320
Atodiad 2	Effeithlonrwydd pellach	269,370
Atodiad 3	Buddsoddi i arbed	21,500
Atodiad 4	Cynyddu incwm	481,590
Atodiad 5	Atal ond gofyn i eraill gymryd drosodd (arbediad yn cael ei gyflawni mewn blynyddoedd dilynol)	-
Atodiad 6	Arbedion ag effaith (i wahanol raddau)	406,490
	Cyfanswm 2019/20	2,457,270

35. O ystyried fod gennym fwllch tebygol o £6.8m ac nad yw'r arbedion a nodir uchod ond yn cynhyrchu £2.5m tuag at y swm hwnnw ac fel yr eglurwyd yn y gweithdai mae hynny oherwydd ei fod yn cymryd amser i gyflawni unrhyw gynllun.

36. Mae yna syniadau eraill ar droed allasai gynyddu maint yr arbedion effeithlonrwydd fyddai ar gael ond lle nad yw'r cynlluniau hynny eto'n ddigon aeddfed i'w nodi yn y cynigion. Ystyrir erbyn Chwefror fodd bynnag y bydd modd cynnwys rhai o'r cynlluniau hynny fydd yn dod a'r bwlch i lawr
37. Pe byddai modd darganfod £0.5m pellach dyweder sydd yn fy marn i yn rhesymol, byddai hyn dod a'r bwlch i lawr i £3.8m. Byddai hyn gyfystyr a chynnydd yn y Dreth Gyngor o tua 5.5%.
38. Yr unig ffordd o ostwng hynny ymhellach fyddai dod a mwy o'r arbedion gydag effaith sylweddol uwch na'r rhai a nodir yn Atodiad 1-6 i mewn i'r pair.
39. Ym mis Chwefror, pan fydd y sefyllfa yn fwy cadarn a chyn i'r Cabinet orfod dod i benderfyniad terfynol byddwn yn cynnal gweithdy ar gyfer holl aelodau'r Cyngor iddynt gael mynegi barn ynglŷn â lefel benodol o Dreth Gyngor; yr hyn y bydd y cyhoedd wedi ei nodi yn yr ymgynghoriad ar yr arbedion posibl a'r angen i ddod a mwy o'r arbedion gydag ardrawiad llawer gwaeth i mewn i'r hafaliad.
40. Yn wyneb hyn oll felly **argymhellir** fod y Cabinet yn mabwysiadu'r cynlluniau sydd yn atodiadau 1 i 6 fel rhai y bydd yn rhaid i ni eu cyflawni os am geisio sicrhau cyllideb gytbwys, ond ein bod yn ymgynghori ar y cynlluniau yn atodiadau 3 i 6 yn ystod mis Ionawr (gan mai rhain sydd yn debygol o gael effaith ar drigolion). Gallwn wedyn ystyried canlyniadau'r ymgynghori hwinnw yn Chwefror (yn y gweithdy aelodau a'r Cabinet) cyn dod i benderfyniad terfynol ar y rhestr arbedion i'w gyflawni ar gyfer 2019/20 a thu hwnt. Gallwn hefyd ystyried bryd hynny lefel y cynnydd yn y Dreth Gyngor y bydd yn rhaid ei godi.

Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

41. Mae'r Ddeddf yn gosod dyletswydd ar gyrrff cyhoeddus yng Nghymru i wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol. Fel rhan o'r ddyletswydd mae'r Cyngor wed cyhoeddi amcanion llesiant sy'n amlinellu sut y bydd yn gwella llesiant yn "Cynllun Gwynedd 2018-2023". Wrth baratoi'r rhestr o arbedion arfaethedig mae'r cynlluniau wedi eu seilio ar geisio cynnal gwasanaethau cynaliadwy ar gyfer pobl Gwynedd. Mae hyn wedi cwmpasu'r pum ffordd o weithio yn y Ddeddf. Mae'r ystyriaethau yma yn barhaus a bydd yr ymateb i'r ymgynghoriad cyhoeddus yn bwydo i mewn i'r broses o sefydlu rhestr derfynol gan gyfarch gofynion y Ddeddf.

Deddf Cydraddoldeb 2010

42. Cyn gwneud penderfyniad mae dyletswydd i ystyried effaith debygol ar bobl sydd â nodweddion sy'n cael eu gwarchod gan y ddeddfwriaeth cydraddoldeb (Deddf Cydraddoldeb 2010). Fe wneir hyn drwy gynnal asesiad effaith cydraddoldeb ar y cynigion. Mae pob cynnig wedi ei ystyried yn y cyd-destun yma a lle'n briodol mae asesiad ardrawiad cydraddoldeb cychwynnol wedi ei baratoi a'i ystyried wrth roi cynlluniau ymlaen. Yn unol â gofynion y Ddeddf ynglŷn ag ymgysylltu bydd y broses ymgynghori yn rhoi sylw penodol i ystyriaethau cydraddoldeb a chasglu gwybodaeth er sefydlu asesiad cyflawn fydd yn cael ei ystyried wrth benderfynu ar gynlluniau yn derfynol.

Sylwadau'r Swyddogion Statudol

Swyddog Monitro

Mae ystod yr arbedion sydd dan sylw a'u cyd-destun rheolaethol a statudol yn cael ei gosod allan yn yr adroddiad a'r atodiadau ynghyd ag adnabod ardrawiadau posib fydd angen eu cyfarch eto. Nodaf yn benodol mai prif amcan y cam yma yw symud i gyfnod o ymgynghori cyhoeddus ar y cynlluniau arfaethedig. Mae hyn yn briodol a hefyd yn cyfarch agweddau statudol gan gynnwys y dyletswyddau a nodi'r yn benodol yn yr adroddiad. Mae'r broses yma wrth gwrs yn rhan o gymryd y cynlluniau perthnasol ymlaen i ystyriaeth derfynol fydd yn sail ar gyfer argymhellion y Cabinet i'r Cyngor Llawn ar sefydlu'r Gyllideb. Rwy'n fodlon fod y camau yma yn darparu llwybr priodol ar y pwynt yma.

Pennaeth Cyllid

Rwyf wedi cydweithio gyda'r awdur i baratoi'r wybodaeth ariannol, ac rwy'n cadarnhau fod rhan 12-18 o'r adroddiad yn adlewyrchu'r sefyllfa ddiweddaraf ar gyfer cyllideb 2019/20. Mae aelodau'r Cyngor wedi derbyn manylion am y pwysau ariannol yn y pedwar gweithdy ar 4-7 Rhagfyr.